

742. — RESPONSIO. S. Poenitentiarum, mature perpensis propositis quaestionibus, Ad 1um respondet: *Cum tota actus deordinatio ex viri malitia procedat, qui, loco consummandi, retrahit se et extra vas effundit; ideo si mulier post debitas admonitiones nihil proficiat, vir autem instet minando verbera aut mortem, poterit ipsa, ut probati Theologi docent, citra peccatum simpliciter permittere, idque ex gravi causa, quae eam excuset; quoniam charitas, qua illud impedire tenetur, cum tanto incommodo non obligat.*

Ad 2um autem et 3um respondet: *Quod praefatus Confessarius revocet in mentem adagium illud, sancta sancte esse tractanda; atque etiam verba perpendat S. Alphonsi de Liguorio, viri docti et harum rerum peritissimi, qui in Praxi Confessariorum §. 4. n. 41. inquit: Circa autem peccata coniugum respectu ad debitum coniugale, ordinarie loquendo, Confessarius non tenetur, nec decet interrogare, nisi uxores, an illud reddiderint, modestiori modo quo possit... De aliis taceat, nisi interrogatus fuerit. Necnon alios probatos auctores consulere non omittat.* Datum Romae a S. Poenitentiarum die 8. Junii 1842.

743. — IV^a CONSULTATIO. Quaesitum. *Bertha virum habet, quem constanti experientia cognoscit esse onanistam. In vanum omnia tentavit media, ut illum a tam nefando crimine retraheret. Quinimo gravissima aut saltem gravia mala ei imminent nunc probabiliter, ita ut vel haec mala incurrere debeat vel fugere e domo mariti, nisi permittat saltem aliquando abusum matrimonii, etc.*

RESPONSIO. — *Cum in proposito casu mulier a sua quidem parte nihil contra naturam agat, detque operam rei licitae, tota autem actus inordinatio ex viri malitia procedat, qui, loco consummandi, retrahit se et extra vas effundit; ideoque, si mulier post debitas admonitiones nihil proficiat, vir autem instet, minando verbera aut mortem aut alia gravissima mala, poterit ipsa (ut probati Theologi docent) citra peccatum permissive se habere; cum in his rerum adiunctis ipsa viri sui peccatum simpliciter permittat, idque ex gravi causa quae eam excuset; quoniam charitas, qua illud impedire tenetur, cum tanto incommodo non obligat.* Datum Romae in S. Poenitentiarum die 1^a Febr. 1823.

Extant etiam aliae responsiones S. Poenitentiarum, quae praecedenti omnino consonat; has refert Goussset in opere: *Justification de Saint Liguori* p. 272.

TRACTATUS DE CENSURIS

CENSURAE SPECTANDAE SUNT TUM IN GENERE, TUM IN SPECIE.

CAPUT I.

DE CENSURIS IN GENERE

Agendum 1° de natura et divisione censurarum; 2° de principio seu auctore censurarum; 3° de subiecto censurarum; 4° de absolute a censuris.

ARTICULUS I.

DE NATURA, DIVISIONE ET CONDITIONIBUS CENSURARUM

I. De natura censurae.

744. — Censura sic communiter definiri solet: Est poena spiritualis et medicinalis, qua homo baptizatus delinquens et contumax per potestatem ecclesiasticam quorundam honorum spiritualium usu privatur.

Dicitur 1° poena, quia culpam supponit; 2° spiritualis, tum quia fertur a potestate spirituali ad spiritualem christianorum utilitatem, tum quia bona spiritualia immediate aufert; 3° medicinalis, quia fertur eo fine, ut anima ad meliorem frugem sese recipiat (1); 4° homo baptizatus, quia qui baptizati non sunt, Ecclesiae potestati non subduntur; potestas autem exercetur in subditos; 5° delinquens et contumax, quia poena non nisi delinquenti infligitur, medicina vero porrigi non debet, nisi iis, quorum contumacia tanto indigeat remedio; 6° usu quorundam bonorum spiritualium privatur, nempe honorum, quae subsunt potestati Ecclesiae, ut sunt preces publicae, Sacramenta, etc.

Hinc censura differt 1° a depositione et degradatione, quae non sunt medicinales, nec ad tempus, sed in poenam tantum et perpetuae; 2° ab

(1) Etsi de correctione delinquentis desperetur, potest censura ferri tum in ultionem delicti, tum ne pravorum communicatione caeteri inficiantur (Salmant.

De Cens. cap. 1. n. 10.). Unde cessante correctionis fine, non cessant eo ipso alii fines (Coninck disp. 13. dub. 1. n. 9.).

irregularitate, quae ob solum quoque defectum animi vel corporis absque ulla culpa contrahi potest, et proinde per se non est poena, sed tantum impedimentum canonicum, licet ob quaedam crimina inflictum poenae quoque rationem habere possit.

Hinc etiam apparet, censuram non perpetuo durare, sed finem sortiri cum delinquentis emendatione; tunc enim solvi a vinculo censurae debet.

Suspensio et *interdictum* modo *censurae*, modo poenae *vindicativae* naturam induunt. Dignosces autem esse poenam vindicativam, tum si feratur propter delictum mere praeteritum, tum si infligatur in perpetuum aut etiam ad tempus determinatum, puta pro duobus vel tribus mensibus (2).

II. Divisio censurarum.

745. — Varias distinguuntur, scilicet:

1° *Excommunicatio, suspensio, interdictum*, de quibus speciatim dicemus.

2° *Censurae latae, vel ferendae sententiae*, prout Superior statuit, eas incurrendas esse ipso facto, quo quis legem violaverit, vel tantum post sententiam iudicis ecclesiastici infligendas esse.

3° *Censurae latae a iure vel ab homine*, prout feruntur instar mandati iudiciarii vel praecepti, sive in unum sive in plures. Si censura afficit personas determinatas, est *particularis*; si vero generaliter et absque determinatione personarum fertur, *generalis* est (3).

(2) Proinde qui eiusmodi interdicta seu suspensiones violet, non incurrit irregularitatem.

(3) Paululum obscura ista sunt. Clarius Suarez (*De Cens.* disp. 3. Sect. 1. n. 2.): *Duobus modis potest homo ferre censuram. Uno modo ferendo legem stabilem ac permanentem, obligantem sub hac poena quam ipso facto incurrant eius transgressores. Alio modo potest homo ferre censuram proferendo sententiam, aut praecipiendo aliquid in singulari actione vel negotio, in quo non stabilitur ius aut statutum permanens, sed transitorium mandatum. Quando ergo censura fertur primo modo, dicitur esse a iure; quia... iam talis censura in ipso iure continetur. Quando vero censura fertur posteriori*

modo, retinet veluti commune nomen, et quasi per antonomasiam vel accommodationem vocatur censura ab homine. Atque hoc sensu divisio illa communis est omnium theologorum et canonistarum.

Differunt autem a se invicem dupliciter. Nam 1° censura lata *a iure*, mortuo auctore, qui eam tulit, instar omnium legum perseverat. Lata autem *ab homine*, cum ab huius iurisdictione et auctoritate pendeat, ubi haec, eo mortuo vel remoto ab officio, cesset, etiam ipsa cessat: quod intellige, ut non amplius incurratur; nam si quis eam incurrerit, vinculum non nisi absolute tollitur. — 2° Censura lata *a iure* nunquam ferri potest pro delictis praeteritis; censura vero *ab homine* non solum pro futuris, sed etiam

4° *Censurae reservatae, vel non reservatae*, prout Superior earum absolutionem sibi reservavit, vel ordinariis Ministris ab iis absolvere permisit. Aliae autem sunt Papae reservatae, aliae Episcopis. *Censurae ab homine* semper reservatae censentur, nisi per sententiam generalem latae sint.

5° *Censurae notoriae vel occultae*, prout publice constat aliquem eas incurrisse ob factum, quod est ita cognitum, ut iam celari amplius nequeat; vel secus.

6° *Censurae iustae vel iniustae, validae vel invalidae*; prout Superior iustitiae, veritati et legi consuluerit, necne, in censura imponenda.

III. Conditiones censurarum.

746. — Requiritur ad censurae validitatem, ut peccatum, cui infligitur, sit mortale, externum, consummatum, non mere praeteritum, et coniunctum cum contumacia.

1° *Mortale*; censura enim, cum sit poena gravissima, mortalem culpam requirit (4).

pro praeteritis ad eorum satisfactionem et emendationem fertur (*Schmalzgr.* lib. 5. tit. 39. n. 9.).

Insuper censurae ab homine duplex modus distingui solet, scilicet 1° per modum *mandati*, cum Praelatus quidpiam mandat seu praecipit, aut prohibet, adiuncta sanctione censurae: et hic modus respicit actiones futuras, uti patet; 2° per modum *sententiae*, cum de aliquo facto instituitur iudicium, et iudicialiter sententia fertur, imponendo nempe censuram, etc., et hic modus respicit factum praeteritum.

Utriusque autem modi esse potest, ut censura sit vel *particularis*, nimirum circa aliquod factum particulare aut certas personas, vel *generalis*, quae nulla singularis facti aut saltem personae determinatione fertur.

S. Alphonsus (lib. 7. n. 6.) latas per modum *statuti* habendas esse putat censuras, quas Episcopus fert in Synodo dioecesana, ideoque, tamquam latas *a iure*, perseverare post mortem Episcopi: latas vero *ab homine*, quae ferantur extra Synodum, quae ideoque per mortem ferentis cessent.

(4) Quod levis aliqua censura, v. gr., excommunicatio *minor*, levis aliqua suspensio, aut leve aliquod personale interdictum, possit ferri ob culpam levem, communis est DD. sententia, ut videre est apud S. Alphonsum (lib. 7. n. 30.) et Schmalzgrueber (lib. 5. tit. 39. n. 59.). S. Alphonsus addit, si censura feratur ad *breve tempus*; sed tunc non proprie censura, sed inhabilitatio quaedam erit, ut dictum est sup. n. 744. Auctor porro loquitur de excommunicatione maiori, deque suspensione et interdicto, prout communiter feruntur, scilicet ad omnem usum; quae ex communi omnium sententia ob culpam levem ferri non possunt. Levis tamen intelligi culpa debet, quae talis sit tum *in se*, tum *ratione finis*; ratio enim aut finis graviter intenti, aut scandali aut periculi efficere possunt, ut res *per se* levis, capax tamen sit gravis praecepti. Vid. Suarez (*De Cens.* disp. 4. sect. 6. n. 12.), Lugo (*De Iust. et Iur.* disp. 46. n. 61.), Lessius (lib. 2. cap. 12. n. 54.), Sanchez (*In Decalogo* lib. 7. cap. 24. n. 28. 29.).

2° *Externum*: nam Ecclesia iudicat in foro externo, ad quod censurae pertinent, non vero de mere internis (5).

3° *Consummatum opere*, in genere suo (6): quia leges poenales

(5) Non solum exterius debet esse peccatum, sed etiam grave in ratione actus externi.

(6) Clarius hanc conditionem sic Schmalzgrueber (lib. 5. tit. 39. n. 64.), proponit, ut exceptionibus non indigeat: *Ut incurratur censura, peccatum illud externum, ob quod censura contrahenda est, debet esse completum in suo genere secundum proprietatem verborum, quae in praecepto seu lege continentur.*

Huc pertinet regula, ad censuram incurrendam requiri, ut *completus sit ille effectus, quem legislator intendit sub censura prohibere*. Proinde si verba, diligenter inspecta, significant prohiberi ultimum effectum, v. gr. homicidium; censura non incurritur, nisi effectu illo sequuto, scilicet morte. Quando vero sub censura prohibetur principaliter ipsa *actio vel conatus*; tunc ea posita, statim incurretur censura, etiam effectu non sequuto. Vid. Bonacina (*De Cens.* disp. 1. q. 1. punct. 4. n. 12. 13.) et Croix (lib. 7. n. 59.).

Ex probabiliori autem sententia censuram non incurrit, qui consilium vel mandatum revocaverit ante executionem (*Suarez De Cens.* disp. 44. sect. 5. n. 13. — *S. Alph.* lib. 7. n. 40.). Quoad eum vero, qui utut optaret et conatus sit, revocationem consilii seu mandati non potuit mandatario seu executori significare, vel qui poenitentiam agit post positam causam, v. gr. mortis, sed ante sequutum effectum, quem non potuit impedire, ex sententia Card. De Lugo (*De Poenit.* disp. 16. n. 453.), et Suarezii (*De Peccat.* disp. 3. sect. 4. n. 3. 7. 8.) certum est, censuram ab eo incurri; nec ulla vis rationi, quam S. Alphonsus (lib. 7. n. 40 et lib. 4. n. 149.) ex Salmanticensibus contra affert, inesse videtur.

Sane ratio propter quam dicitur in casu reus, si causae positae ipsum poeniteat, incurere quidem *irregularitatem*, non vero *excommunicationem*, non innititur demum nisi praeposterae notioni *contumaciae* ad incurrendas censuras necessariae, quam deinde notionem gratis Suarezio affingunt. Contumacia videlicet in praesenti quaestione non in eo sita est, quod quis post violatam legem sub censura praecipientem in eadem mala voluntate perseveret, sed in eo omnino quod sciens et volens quis legem et censuram inobediendo contempserit: apposite Reifstuel (lib. 5. tit. 39. n. 14.): *Dum dicitur, ad incurrendam censuram requiri contumaciam, non est intelligendum, quasi requiretur contumacia expressa et formalis; sufficit enim contumacia virtualis et contemptus Ecclesiae interpretativus* IN HOC CONSISTENS, QUOD QUIS SCIAT, ALIQUID PER LEGEM AUT LEGITIMUM SUPERIOREM ECCLESIASTICUM SUB CENSURA ESSE PROHIBITUM ET TAMEN ILLUD FACERE PRAESUMAT. Neque vero aliter Suarez (*De Cens.* disp. 4. sect. 3. n. 10.): *Si lex absolute praecipiat, et censuram ferat contra transgressores, tunc voluntarium, quod sufficit ad peccandum deliberate et humano modo contra illam legem, et ad contumaciam ad censuram, satis est ad talem poenam ipso iure impositam incurrendam. Haec regula videtur manifesta ex terminis: quia sicut illa lex absolute prohibet tale delictum, ita absolute profert censuram: ergo ex vi talis legis non plus nec alius modus voluntarii requiritur ad incurrendam censuram, quam ad peccandum contra ipsam legem.* Ergo sicut ad rationem peccati non pertinet, quod deinde peccator in mala voluntate perduret, ita nec ad

sunt stricte interpretandae iuxta regulam Iuris: *Odia restringi, favores convenit ampliari.* — Excipe, nisi legislator contrarium exprimat.

4° *Non mere praeteritum*; quia censura est poena medicinalis, quae

incurrendam censuram plus aliquid requiritur, quam contumax in ipsa transgredienda lege inobedientia.

Sed nihil opus est pluribus immorari, quando praesentem quaestionem habemus a Suarezio, non secus ac a Lugo allisque, solutam. De eo enim disserens (*De Cens.* disp. 20. sect. 3. n. 16.), *qui habet obligationem ad solvendum pensionem intra mensem, et nunc in principio mensis est potens ad solvendum, nihil tamen curans de solutione pensionis, omnia expendit, et ita fit impotens ad solvendum*, haec statuit: *Dico igitur, hunc non excusari, quominus, si praescripto termino elapso, petitam pensionem non solvat, excommunicationem incurrat. Ratio a priori est, quia ille revera agit contra praeeptum, et consequenter est contumax; sicut etiam agit contra praeeptum de recitando officio, qui se reddit impotentem ad recitandum.*

Quod vero non excusetur ab incurrenda censura, utcumque eum poeniteat, sic prosequitur et explicat Suarez (n. 17.): *Recolendum est autem in huiusmodi casibus, aliud esse tempus, quo delinquitur coram Deo, aliud vero, in quo excommunicatio incurritur. Delinquit enim aliquis eo tempore, quo fit impotens ad solvendum iuxta praefixum terminum; non incurrit autem excommunicationem, donec re ipsa talis terminus finitur non impleta obligatione: quia censura non contrahitur donec omissio praeepti exterius consummata sit. Quamvis autem causa omissionis prius posita fuerit, et ideo delictum tunc maxime commissum fuerit, tamen omissio re ipsa consummata non fuit usque ad praefixum terminum, et ideo usque ad illum non*

incurritur excommunicatio: a qua non potest tunc impotentia excusare: quia cum haec fuerit voluntaria, non facit omissionem involuntariam: sed RELINQUIT ILLAM PECCAMINOSAM ET CONTUMACIAM EX VI PRIORIS CAUSAE, ETIAMS I FORTASSE IAM TUNC DISPLICEAT, QUOD NON SATIS EST AD IMPEDIENDAM EXCOMMUNICATIONEM.

Quomodo autem contingat, ut etiam poena excommunicationis puniatur tamquam reus ille, qui peccati sui iam dolore tactus est, iam explicaverat, Suarez loco sup. citato (In 1. 2. *De Pecc.* disp. 3. sect. 4. n. 8.), ubi statuit, omissionem culpabilem in causa melius dici peccatum, etsi reus antequam re ipsa omissio sequatur, ita poenitentiam egerit, ut iam sit constitutus in gratia, uti quidam (ibid. n. 7.) contra obiciebant: *Dicendum esset* (inquit Suarez), *poenam non solum esse impositam actioni exteriori quia peccatum est tunc cum fit, sed quia per se culpabilis est, et causam habet malam voluntatem, licet per accidens contingeret non esse peccatum propter mutationem voluntatis; sed forte magis proprie illa peccata dicerentur, quia procedunt a causa libera et deficiente, quatenus tenetur illa evitare. Neque refert voluntas subsequens, quia illa non est principium omissionis quae sequitur, sed alia prior quae praecessit. Actio autem exterior vel omissio denominatur peccatum a voluntate a qua procedit; unde simul eadem omissio et est voluta ut effectus a voluntate, quae est causa eius, et est nolita per modum obiecti; et prima voluntas est volo; secunda est nollem, sequi effectum. Ad confirmationem respondeo, illam omissionem habere duplicem respectum: alterum ad prae-*

que proinde ferri non potest in eos, qui iam ad meliorem frugem sese receperunt. Proinde ut in casu peccatum *praeteritum* dicatur, necesse

cedentem voluntatem pravam, cuius est effectus: alterum ad praesentes circumstantias et voluntatem; et ut sic, recipit denominationes diversas; neque est inconveniens, eundem actum exteriorem denominari bonum et malum a diversis voluntatibus. Poena autem, de qua hic Suarez, non est sola irregularitas sed etiam censura, ut sup. ostensum est. Suarez ergo est prorsus in alia sententia ac s. Alphonsus. Quid vero Card. De Lugo?

Huius quidem doctrina quam sit consona iis, quae modo ex Suaresio retulimus, patet ex iis, quae (*De Poenit.* disp. 16. n. 445.) respondet ad obiicientes (n. 442.), *posse contingere, quod iam tunc homo iustificatus sit per contritionem aut confessionem, quando ponitur DE NOVO effectus prioris voluntatis malae: non sufficit ergo effectus ille ad dandam novam denominationem peccatoris.* Sic itaque Lugo respondet: *Quantumcumque de facto retractetur voluntas praeterita; adhuc si postea subsequitur effectus mortis, non minus incurrit irregularitatem aut excommunicationem, qui dederat venenum IUXTA COMMUNEM FERE OMNIUM SENTENTIAM, quam si non retractata fuisset voluntas: quia nimirum per illam retractionem non tollitur, quod effectus sequutus sit voluntarius utpote procedens a voluntate.*

Et paulo post (n. 446.) clariorem sic explicationem addit: *Effectus ille (scil. mors ex veneno sequuta) in tantum est voluntarius et liber denominative, in quantum ortum habuit a voluntate praeterita libera, non in quantum pendet nunc a voluntate non retractata. Et ratio est clara; quia negatio retractionis non facit voluntatem nunc magis influere in effectum,*

nec retractatio facit, voluntatem minus influere: totus enim influxus ex parte voluntatis est posuisse causam, quam iam nunc tollere non potest. Cum ergo retractatio non minuat positionem causae, nec carentia retractionis addat vires causae iam positae; consequens est, ut voluntas eodem modo influat in effectum sequentem, sive retractet, sive non retractet; quia non influit ullo modo secundum statum praesentem, sed solum secundum statum praeteritum, ut praeteritum est. Inanis ergo est eorum ratio, qui ideo excusant reum poenitentem a censura incurrenda, quod non sit imputabilis effectus, postquam causa retractata est. Quae quidem ratio evinceret contra ac etiam S. Alphonsus post alios docet, ne irregularitatem quidem incurri.

Et hoc est, quod advertit etiam Lessius, ubi (lib. 2. cap. 13. n. 17.) scribit: *Si (mandati) revocatio non innotescat mandatario, tenetur mandator, effectu sequuto, non minus, quam si revocasset; quia ex vi mandati damnatum datum est. Unde etiam incurrit censuras et irregularitatem, si forte mandanti posita sit. Nec refert, quod modo sit in statu gratiae; quia etsi censura talis non contrahatur nisi per peccatum mortiferum, non tamen est opus, ut illius peccati culpa tunc committatur, sed sufficit commissam esse, et effectum eius seu opus externum ex vi illius tunc fieri, sicut in proposito accidit.*

Coninck vero (disp. 14. n. 183.) iam occurrerat rationi, nimirum quod reus omnem diligentiam ad impediendum effectum adhibens contumaciam deposuerit. *Quando etiam (inquit Coninck) post omnem huiusmodi diligentiam adhibitam nihilominus constaret, alterum*

est, ut ita prorsus cesset, ut nullo modo coniunctum sit cum aliqua inobedientia et contumacia praesenti. Vid. S. Alphons. (lib. 7. n. 34.).

(mandatarium) adhuc vere permotum fuisse sive mandantis sive consulentis auctoritate aut rationibus ad facinus perpetrandum..., eo inquam casu ille vere incurreret poenas statutas tale opus mandantibus aut consulentibus; quia tales poenae generatim statutae sunt iis, qui tale facinus cum effectu sequuto mandant aut consulant: atqui tales hoc casu vere hoc ita fecissent; ergo eas poenas incurrerent. Nec refert, quod mandantem iam vere poeniteat hoc mandasse, aut quod per contritionem aut confessionem sit in statu gratiae...; quia his omnibus non obstantibus sicut eo casu erit vere causa iniuriae, ita eas poenas incurret; sicut qui mandasset, clericum alibi existentem mutilari, et postea facti poenitens et contritus ac confessus, tempestive mitteret etiam viginti nuncios, qui mandatum revocarent, et facinus quacumque ratione impedirent; quantumcumque etiam ad hoc diligentiam adhiberet, si tamen illi etiam ex pura malitia ac dolo desinerent mandatum mandatario intimare, effectu sequuto mandans excommunicationem, irregularitatem, ac obligationem restituendi damnnum, quod clericus pateretur, incurreret, ut omnes fatentur. Nota istud: UT OMNES FATENTUR. Lugo ergo hic tradit sententiam communem. Et adverte esse quendam Lugonis locum, qui perperam acceptus occasionem dedit singulari prorsus interpretationi eiusdem doctrinae. Verba sunt ex disp. 16. *De Poenit.* n. 453. Sic ibi Lugo: *Obiiciunt secundo: Quia nunc incurritur censura, quando ponitur effectus et non antea: haec autem non incurritur, nisi propter peccatum: ergo nunc ponitur etiam peccatum. — Respondetur, negando*

consequentiam; nam censura incurritur NUNC propter peccatum praeteritum, quod tamen Ecclesia non vult punire, nisi posita conditione effectus sequuti. Unde contingere etiam potest, quod incurratur censura ab eo, qui iam per contritionem vel per attritionem cum Sacramento est iustificatus a peccato praeterito: quia censura est poena, qua adhuc Ecclesia iuste punire potest hominem propter peccatum praeteritum. Et sicut excommunicatus, licet per contritionem iustificetur, adhuc manet excommunicatus, donec absolvatur; ita potest, quando iam est contritus, incurere DE NOVO excommunicationem propter peccatum praeteritum. Et quidem propter censuram vel reservationem, aliquando, non aliter, nisi sequuto effectu, oportebit in confessione explicare etiam effectum sequutum. Hucusque Lugo.

Iam vero quidam explicarunt istud, *de novo*, quasi ibi significet, *iterum*. Atqui norunt omnes, istud *de novo* usurpari etiam pro *nove* seu *noviter* (Vid. Lexic. ad V. *Nove*), idest ad id designandum, quod non antea contigerat; et quidem hoc sensu adhibitum istud *de novo* apud Lugonem ipsum cernere licebat paulo ante textum allatum, ubi scribit: *Quando ponitur DE NOVO effectus prioris voluntatis; neque enim intelligi potest de effectu iterum posito, sed de effectu nove seu novissime demum posito.*

Nolim heic omittere, verba illa quibus superius usi sumus: *nec ulla vis rationi, quam S. Alphonsus ex Salmanticensibus contra affert, inesse videtur; haec, inquam, verba non nostra esse, sed Ioannis De Dicastillo. De hac quaestione ipse ita scripserat (De Cens. disp. 4. n. 291.) Si vero antequam (mandantis revo-*

5° *Coniunctum cum contumacia* contra Ecclesiae legem seu praeeptum. Ratio est, quia finis praecipuus censurae est pertinaciam frangere. — Vide S. Lig. n. 30. et seq. (7).

747. **RESOLVES.** — 1° Qui a gravi culpa excusatur ob aliquam circumstantiam, etiam a censura excusatur, licet materia sit in se gravis.

2° Si quid omnino leve sub censura praecipitur, haec non incurritur, modo res, quae levis sub aliquo respectu apparet, aliunde gravis non fiat.

3° Imprudenter et illicite, sed valide tamen ageret Superior, qui ob quamlibet gravem culpam censuram ferret; finis enim Ecclesiae est graviora tantum crimina punire (8).

4° Excommunicatio, quae dicitur ferri *in animalia nociva*, v. gr. in locustas, non est excommunicatio proprie dicta, sed adiuratio, vel oratio in illorum interitum facta, ne noceant.

5° Item quando dicuntur *mortui excommunicari*, id intelligendum est de quadam execratione vel declaratione excommunicationis, quam ante mortem incurrerunt, et in qua mortui sunt (9).

catio) veniat ad notitiam mandatarii, hic delictum patret, incurrit mandans censuras... Nec obstat, quod fortassis iam sit in statu gratiae; quia quamvis censura et irregularitas non contrahatur, nisi propter peccatum mortale; non tamen opus est, ut duret culpa, quando contrahitur; sed sufficit commissam esse, et quod effectus seu opus externum ex vi illius culpa tunc fiat, ut diximus de vulnerante ad mortem etc. Et rursus (disp. 2. n. 344.) ubi oppositam opinionem memorat: Addit Filiucci, excusari a ferenda censura, qui, quando venit terminus praefixus, dolet de culpa commissa. Quae limitatio merito aliis displicet; parum enim interest, quod quis iam doleat, dummodo sufficientem prius causam dederit omissioni voluntariam. Saepae enim incurritur censura, etiamsi tempore incurrendi iam fuerit quis contritus de peccato, et in gratia constitutus. Sic qui iaculum misit in Clericum, vel venenum ipsi propinavit, etiamsi antequam effectus sequatur, coneratur de peccato, excommunica-

tionem incurrit et irregularitatem, quia causam voluntarie dedit tali occisioni et percussioni. Legatur Suarez etc. De opposita autem Filiucci opinionem disertissime in fine dicit, quod Nullo idoneo fundamento probatur.

(7) Non ergo sufficit, ut peccatum iuri naturali aut divino repugnet, nisi alicui quoque legi Ecclesiae repugnet. Per censuras enim punitur contumacia contra legem Ecclesiae, et quidem Ecclesiae comminantis contumaciae censuram.

(8) Synodus Tridentina (Sess. 25. cap. 3. *De Reform.*) haec habet: *Quamvis excommunicationis gladius nervus sit ecclesiasticae disciplinae, et ad continendos in officio populos valde salutaris; sobrie tamen magnaue circumspectione exercendus est: cum experientia doceat, si temere aut levibus ex rebus incutiatur, magis contemni, quam formidari, et perniciem potius parere, quam salutem.*

(9) Proinde absolutio impertita excommunicatis, qui cum signis poenitentiae decesserint, directe non ad ipsos, sed ad vivos porrigitur, quatenus solvuntur obli-

748. **QUAESITA.** **QUAER.** 1° *Quomodo discernitur censura latae sententiae a censura ferendae sententiae?*

Resp. 1° Generatim censura latae sententiae erit, 1° si verba, quibus exprimitur, excludant alterius cuiuscumque actionem seu ministerium, ex. gr. si his verbis feratur: *ipso facto, ipso iure, eo ipso, sine alia sententia*; 2° si verba sint temporis praesentis vel praeteriti, v. gr. *excommunicamus, excommunicavimus*, etc.; 3° si verba sint modi imperativi, ex. gr. *incidat in excommunicationem, maneat suspensus, interdictus*, etc. S. Lig. n. 7.

Resp. 2° Censura autem ferendae sententiae habenda est, 1° si verba, quibus fertur, alterius operam et ministerium expostulent, v. gr. *excommunicetur per Episcopum*; 2° et sint comminatoria tantum, ex. gr. *praecipimus sub interminatione anathematis*, nisi aliud ex adiunctis colligatur; 3° si tempus futurum exprimant, v. gr. *excommunicabitur, erit excommunicatus* etc. (10).

749. — **QUAER.** 2° *An iudicandus sit incurrisse censuram, qui dubitat, utrum eam incurrerit?*

Resp. Neg., sive dubites, an graviter deliqueris, vel an casus sub censuram cadat. Ratio est, quia iuxta axioma communiter receptum, et ipsam iuris regulam, *odia sunt restringenda. Ita communiter.* Attamen censuram incurris, si dubium versetur circa gravitatem ipsius materiae, tum in se spectatae, tum habita ratione finis, etc. Tunc enim materia haec ut gravis reputanda est, cum talis sit iudicio Superioris, qui censuram tulit, et aliunde in dubio praesumptio Superiori faveat. — S. Lig. n. 32. Salm. c. 1. n. 207., etc. (11).

QUAER. 3° *An quis ligetur censura, quam manifeste iniustam esse novit?*

Resp. Neg., sive Superior falsa praesumptione nixus innocentem pro reo damnaverit, sive omiserit formas legales, aut limites iurisdictionis excesserit. — S. Lig. n. 68. — Attamen hallucinationis periculum in propria causa sedulo vitandum ast (12).

750. — **QUAER.** 4° *An ignorantia a censura excuset?*

Resp. 1° Certo excusat ignorantia *facti*, scilicet quando quis ignorat se ponere actum sub censura prohibitum. Sic v. gr. si quis percutiat Sa-

gatione ne cum defunctis sepultura et publicis precibus communicent. Vid. Schmalzgrueber (lib. 5. tit. 39. n. 39.).

(10) Si verba sint ambigua, teneri potest regula 49. iuris in VI., quod in dubio circa poenas benignior interpretatio sit facienda. *Communis.*

(11) Alias pro dubii varietate resolutiones vid. apud S. Alphonsum (lib. 7. n. 67. 68.).

(12) Si tamen publice non constet, censuram esse nullam, haec ratione scandalii servanda est (Vid. S. Alph. lib. 7. n. 68.).